

FINANČNE SPODBUDE SLOVENSKEGA REGIONALNO RAZVOJNEGA SKLADA ZA KREPITEV REGIJ

Matjaž Ribas

Slovenski regionalno razvojni sklad

matjaz.ribas@srrs.si

DOI: https://doi.org/10.3986/9789610510345_04

IZVLEČEK

Finančne spodbude Slovenskega regionalno razvojnega sklada za krepitev regij

Prispevek analizira vlogo Slovenskega regionalno razvojnega sklada (SRRS) pri spodbujanju skladnega regionalnega razvoja v obdobju 1996–2023. Poudarja pomen povratnih finančnih instrumentov kot dopolnila nepovratnim spodbudam z vidika trajnosti, odgovornosti in multiplikativnih učinkov. Predstavljene so teoretske prednosti, empirični podatki o dodeljenih spodbudah in ter njihovi učinki. V 28 letih je SRRS objavil 191 javnih razpisov in zagotovil 639 milijonov evrov finančnih spodbud za projekte lokalnih skupnosti, kmetijstva in gozdarstva, gospodarstva ter nevladnih organizacij. Ti rezultati potrjujejo pomembno vlogo SRRS pri zmanjševanju regionalnih razlik ter izpostavljajo potrebno po nadaljnjem razvoju instrumentov in podpori zelenemu prehodu vseh regij Slovenije.

KLJUČNE BESEDE

regionalni razvoj, povratni finančni instrumenti, Slovenski regionalno razvojni sklad, kohezijska politika, trajnostno financiranje, razvojne razlike, zeleni prehod, analiza učinkov

ABSTRACT

Financial instruments of the Slovenian Regional Development Fund for regional development in Slovenia

The paper analyses the role of the Slovenian Regional Development Fund (SRDF) in promoting balanced regional development from 1996 to 2023. It highlights the importance of repayable financial instruments as a complement to grants, focusing on their sustainability, financial responsibility, and multiplier effects. The article presents theoretical advantages, empirical data on allocated incentives, and their effects. Over 28 years, the SRDF launched 191 public calls and provided EUR 639 million in financial support for projects by local communities, agriculture, the economy, and NGOs. The results confirm the SRDF's significant contribution to reducing regional disparities and emphasise the need for further development of financial instruments and continued support for the green transition across all Slovenian regions.

KEY WORDS

regional development, repayable financial instruments, Slovenian Regional Development Fund, cohesion policy, sustainable financing, development disparities, green transition, impact analysis

1 Uvod

Pojem regionalni razvoj se je izoblikoval in uveljavil po drugi svetovni vojni, vendar postaja v razvitejših državah čedalje pomembnejši. Regionalni razvoj vključuje družbene spremembe, ki jih omogočajo razvojne strategije, politike in ukrepi. Na kratki rok so ti usmerjeni v zmanjševanje razlik v stopnji razvitosti med regijami, medtem ko na dolgi rok stremijo k njihovemu odpravljanju ter k izboljšanju kakovosti življenja prebivalcev teh regij (Geografski terminološki slovar 2005).

Ne glede na ozemeljsko majhnost in skromno število prebivalstva je Slovenija geografsko, gospodarsko in socialno pestra država. Zato ne preseneča, da so tudi regionalne razlike znatne (Ravbar 2000).

Tržno gospodarstvo spodbuja razvoj v gospodarsko močnejših in infrastrukturno bolje opremljenih območjih, kjer so pogoji za vlaganja ugodnejši. Posledično se gospodarske in družbene dejavnosti koncentrirajo v razvitejših regijah, medtem ko manj razviti deli države zaostajajo. Regionalne politike zato poskušajo z različnimi ukrepi zmanjševati te razlike in spodbujati bolj uravnotežen razvoj prostora (Ravbar 2000).

V Sloveniji smo se začeli z regionalnim razvojem sistematično ukvarjati v začetku sedemdesetih let 20. stoletja, pri čemer smo se odločili, da sledimo modelu policentričnega razvoja. V ta namen je bil leta 1971 sprejet Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v Socialistični Republiki Sloveniji, ki je opredeljeval naloge na področju regionalne politike (Lajh 2006). Ustanovitev samostojne države in hkraten prehod v tržno gospodarstvo sta odločilno vplivala na slovensko regionalno politiko v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Oblikovanje novega, centraliziranega, državnega aparata, homogenizacija nove države Slovenije z močnim središčem v osrednji Sloveniji in prehod v visoko konkurenčno tržno gospodarstvo ter izguba jugoslovanskega tržišča na drugi strani sta povečevala regionalne razlike (Pečar 1999). Šele po stabilizaciji slovenskega gospodarstva je prišel na vrsto celovit odgovor na regionalni razvoj. Leta 2005 je bil sprejet prvi Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, ki ga je v letu 2011 nasledil Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (v nadaljevanju ZSRR-2). Ta zakon je k regionalnemu razvoju pristopil z večjim poudarkom na trajnostnem vidiku.

Regionalni razvoj predstavlja eno izmed temeljnih razvojnih prioritet Slovenije, saj so med posameznimi regijami in območji prisotne izrazite gospodarske, socialne in demografske razlike. V prizadevanju za njihovo zmanjševanje in spodbujanje skladnega razvoja vseh slovenskih regij država uporablja različne instrumente regionalne politike, ki jih financira iz evropskih, nacionalnih in lastnih virov (Pečar 2020). Financiranje regionalnega razvoja v Sloveniji poteka prek različnih mehanizmov, med drugim kohezijske politike Evropske unije (v nadaljevanju EU), zlasti preko Evropskega sklada za regionalni razvoj in Kohezijskega sklada, ki zagotavljata nepovratna sredstva za investicije v infrastrukturo, podjetništvo, inovacije in zaposlovanje, državnega proračuna Republike Slovenije, finančnih instrumentov Slovenskega regionalnega razvojnega sklada (SRRS), ki vključujejo predvsem povratne finančne instrumente ter programov za posebna območja, med katerimi ima poseben pomen Program za obmejna problemska območja in je namenjen spodbujanju razvoja socialno-gospodarsko šibkejših območij ob meji (medmrežje 1).

V zadnjih dveh desetletjih je opazno povečanje potreb po financiranju regionalnih projektov, za katere ni na voljo dovolj nepovratnih sredstev. Zato postajajo vse bolj pomembni povratni finančni instrumenti, ki predstavljajo dopolnitve oziroma alternative nepovratnim oblikam pomoči. SRRS je ključna institucija na tem področju, saj preko različnih instrumentov, kot so ugodna posojila, posojila s pogojnimi nepovratnim financiranjem, garancijami ter drugimi podobnimi finančnimi spodbudami, spodbuja vlaganja v podjetništvo, javno infrastrukturo in trajnostni razvoj na regionalni ravni. Povratni instrumenti imajo več prednosti: omogočajo multiplikacijo javnih sredstev, krepijo finančno odgovornost prejemnikov ter spodbujajo trajnostno uporabo razvojnih virov. Njihova uporaba je skladna s priporočili EU, ki v okviru kohezijske politike za obdobje 2021–2027 spodbuja povečano uporabo povratnih oblik financiranja (Predhodna ocena potreb 2022).

Prispevek izhaja iz dejstva, da v Sloveniji primanjkuje celovitih analiz o učinkovitosti povratnih finančnih instrumentov, zlasti v okviru njihovega vpliva na zmanjševanje razvojnih razlik med regijami in problemskimi območji. Evropska komisija in poglobljene študije (na primer predhodna ocena potreb trga in vrzeli financiranja na trgu za izvajanje finančnih instrumentov v programskem obdobju 2021–2027) poudarjajo potrebo po večji uporabi povratnih instrumentov kot trajnostnega mehanizma financiranja razvoja.

Glavno raziskovalno vprašanje, na katerega želimo odgovoriti v prispevku, je v kolikšni meri so povratne finančne spodbude SRRS v obdobju 1996–2023 vplivale na rast investicijske aktivnosti in krepitev investicijske aktivnosti v slovenskih občinah ter obmejnih problemskih območjih. Kako se je skozi čas spreminjal obseg in geografska razporeditev spodbud SRRS? V katerih sektorjih - kmetijstvo, podjetništvo, občine, nevladne organizacije lokalnega pomena (v nadaljevanju NVO) so bile spodbude najbolj razširjene? Na podlagi glavnega vprašanja ter raziskovalnih podvprašanj postavljamo naslednjo hipotezo: dosedanje povratne finančne spodbude SRRS so pomembno prispevale k povečanju investicijske aktivnosti, gospodarski rasti in zmanjševanju razvojnih razlik med slovenskimi regijami, pri čemer so bila sredstva vključena v vse slovenske občine in v zelo raznolike projekte, ki so doprinesli k lokalnemu in regionalnemu razvoju.

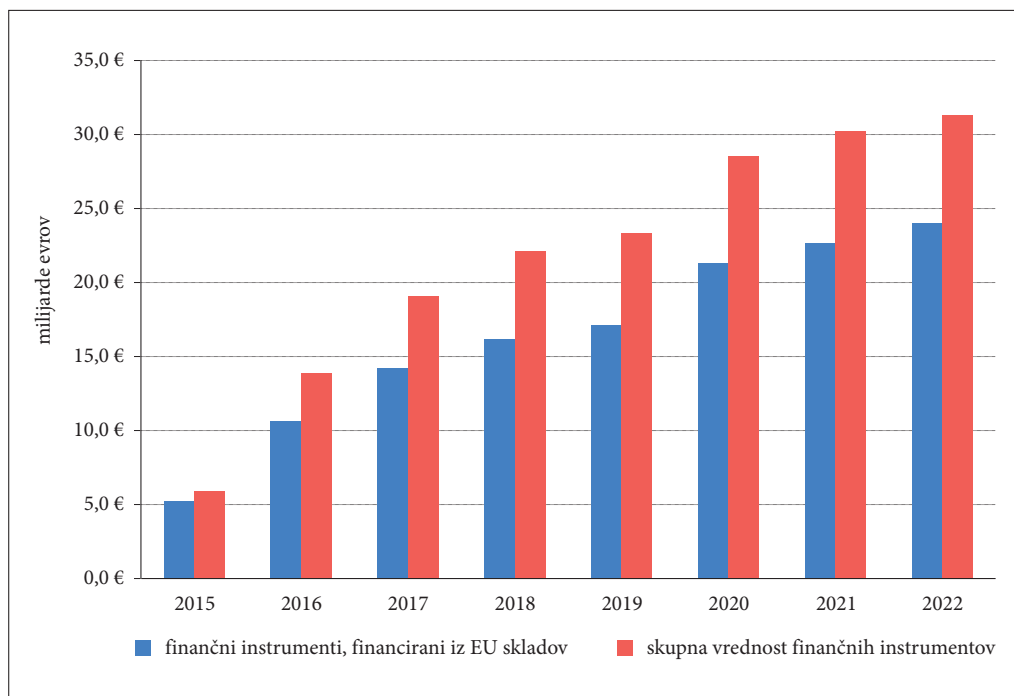
2 Teoretsko ozadje

V zadnjih 50 letih so vlade držav EU zasledovale cilje gospodarskega razvoja tako, da so nudile različne vrste pomoči podjetjem in drugim subjektom, ki so delovali na določenem področju. Za izvajanje javnih politik je bilo uporabljenih več različnih instrumentov, od regulativnih posegov, obdavčitve in neposredne podpore do posojil, jamstev in nepovratnih sredstev. Večina držav EU ima vzpostavljene regionalne sheme pomoči. Geografsko pokritost in raven pomoči urejajo pravila EU o državni pomoči. Večina shem ponuja nepovratna sredstva, lahko pa vključujejo tudi druge oblike pomoči, kot so subvencionirana posojila, nekatere oblike davčnih olajšav, amortizacije, jamstva za posojila in znižani prispevki za socialno varnost. Povratna podpora v obliki finančnih instrumentov je v primerjavi z nepovratnimi sredstvi postala pomembnejša zaradi proračunskih pritiskov na vlade in vse večjega zanimanja za oblike, ki so čim bolj podobni tržnim oblikam instrumentov (Gloazzo 2019). EU se vedno bolj zavzema za uporabo povratnih finančnih instrumentov kot učinkovit način za vzdrževanje proračunske stabilnosti in spodbujanje inovacij. Obseg sredstev finančnih instrumentov, ki se večinsko financirajo iz sredstev strukturnih skladov EU, tako iz leta v leto narašča. V letu 2015 je bilo na voljo za 5,8 milijard evrov finančnih instrumentov, do leta 2020 pa je se obseg razpoložljivih sredstev povečal na 28,5 milijard evrov (slika 1).

Povratni finančni instrumenti se od tradicionalnih nepovratnih sredstev razlikujejo po tem, da morajo prejemniki vložena sredstva delno ali v celoti povrniti. Sem lahko uvrščamo posojila, garancije, tvegani kapital in druge finančne spodbude, ki zahtevajo vračilo vloženi sredstev ali ustvarjanje dolgoročnih finančnih donosov (European Commission 2017).

V literaturi se pogosto poudarja, da takšni instrumenti spodbujajo samozadostnost in odgovornost prejemnikov sredstev, omogočajo multiplikativne učinke, saj se lahko povrnjena sredstva znova uporabijo za financiranje nadaljnjih projektov ter obenem vključujejo elemente tržnega pristopa, kar zmanjšuje tveganje neučinkovite porabe javnih sredstev (European Commission 2017).

Poleg tega v sodobni ekonomski teoriji povratne finančne instrumente razumemo kot način vzdržnega financiranja, ki spodbuja dolgoročno stabilnost in večjo finančno disciplino. Medtem ko nepovratna sredstva lahko spodbudijo hitrejši zagon in razvoj projektov, se pri povratnih instrumentih poudarja spodbujanje inovativnosti in realizacija projektov, ki so finančno obetavni (Wishlade 2017). Nepovratne finančne spodbude so prvenstveno namenjene projektom, kjer se pričakuje visok pozitiven družbeni učinek, vendar pa ni garancije za finančno donosnost financiranega projekta. Nepovratne finančne spodbude so bolj primerne za financiranje projektov z visokim tveganjem in nizko verjetnostjo tržne uspešnosti.

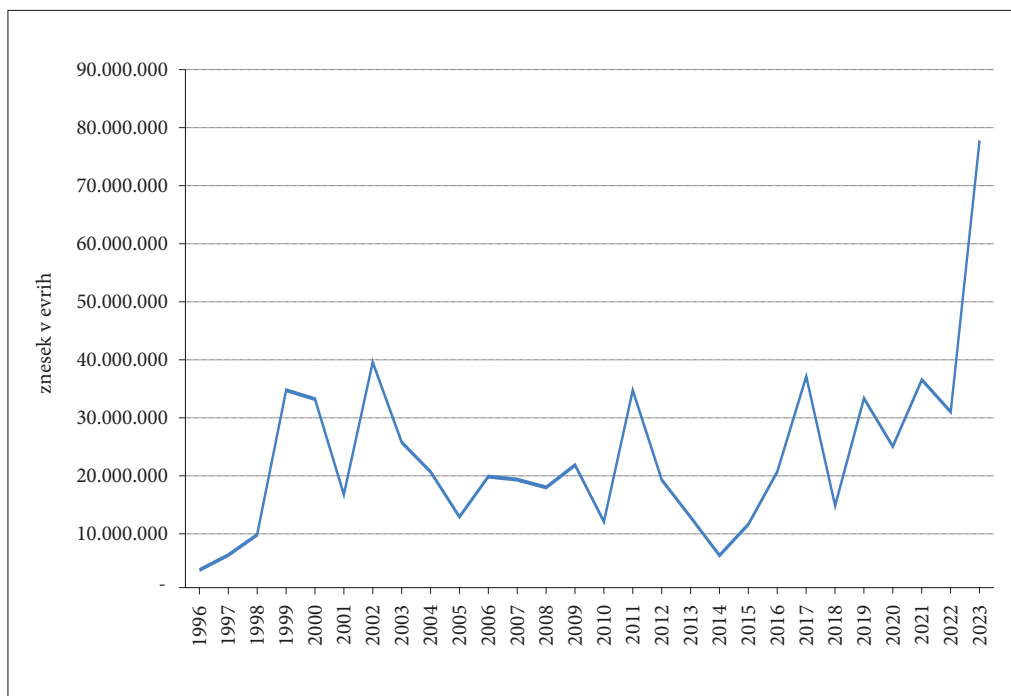
Slika 1: Obseg sredstev za finančne instrumente v državah EU po letih od 2015 do 2022 (medmrežje 4).

Povratni finančni instrumenti se uporabljajo predvsem za financiranje projektov, ki imajo realne možnosti za ustvarjanje prihodkov, vendar pa zaradi različnih ovir (na primer manjša finančna zmogljivost investitorja, začetne investicijske potrebe) potrebujejo spodbudo. Ta spodbuda je strukturirana kot posojilo, garancija ali druga oblika financiranja, ki se vrača v skladu z dogovorjenimi pogoji (European Commission 2017). Med ključnimi dokumenti in priporočili EU, ki nakazujejo vse večji pomen povratnih finančnih instrumentov, so Regulativa o skupnih določbah, smernice o finančnih instrumentih v okviru kohezijske politike ter različne strateške pobude, kot so na primer Obzorje Evrope (Regulation ... 2021). Za celovit in usklajen regionalni razvoj morajo biti povratni finančni instrumenti umeščeni v širši strateški okvir. S tem se zagotovi, da so projekti skladni z nacionalnimi in evropskimi razvojnimi cilji (European Commission 2017). Pri vzpostavljanju ali izbiri povratnih finančnih instrumentov je ključno, da so cilji jasno opredeljeni in merljivi. Le tako je mogoče oceniti prispevek vsakega projekta k regionalnemu razvoju ter hkrati zagotoviti preglednost pri porabi sredstev.

Merljivi cilji finančnih instrumentov lahko vključujejo kazalnike, kot so na primer število novih delovnih mest ali podjetij, ki so prejela financiranje, znesek dodatnih zasebnih investicij, ki so bile sprožene kot posledica javnih vložkov, stopnjo vračanja sredstev in učinkovitost mehanizmov ali okoljske in družbene kazalnike, kot sta na primer zmanjšanje emisij, družbena vključenost (Summaries of data ... 2024).

2.1 Regionalni razvoj Slovenije in financiranje SRRS

Osrednji zakonski akt, ki določa temeljne usmeritve za doseganje skladnega razvoja vseh slovenskih regij, je ZSRR-2. Ta opredeljuje orodja in mehanizme, ki spodbujajo gospodarski razvoj, krepijo konkurenčnost regij in zmanjšujejo razvojne razlike. Na strateški ravni je ključen tudi krovni dokument Strategija

Slika 2: Obseg odobrenih spodbud SRRS po letih (vir: podatki iz letnih poročil SRRS).

razvoja Slovenije 2030 (2017), ki med cilje umešča tudi zagotavljanje trajnostnega, pametnega in vključujočega razvoja vseh delov države. Pomembna sta tudi Program za evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 (medmrežje 2) ter regionalni razvojni programi, ki so pripravljeni za vsako posamezno statistično regijo.

Za koordinacijo regionalne politike je od leta 2023 dalje pristojno Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj, ki skrbi za načrtovanje in usklajevanje regionalne razvojne politike in pripravlja nacionalne strateške dokumente. To na regionalnem nivoju dopolnjujejo Regionalne razvojne agencije ter Razvojni sveti regij, ki zagotavljajo participativen pristop pri oblikovanju razvojnih politik na regionalni ravni.

Osrednja organizacija za zagotavljanje finančnih spodbud regionalnemu razvoju je SRRS. Ustanovljen je bil 4. avgusta 1995 pod uradnim imenom Sklad za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja. Sedež SRRS je v Ribnici. Njegov namen je zagotavljanje dolgoročnih, sistematičnih in ugodnih virov financiranja razvojnih projektov v slovenskih regijah, s katerimi se pospešuje regionalni razvoj ter ohranja vitalnost slovenskega podeželja. S svojimi aktivnostmi SRRS dopolnjuje ukrepe, financirane iz evropskih skladov, ter nadgrajuje dejavnosti ministrstev in regionalnih razvojnih agencij. Glavni povod za ustanovitev je bila potreba po namenskem razvojnem viru financiranja projektov, ki so bili v komercialnih bančnih krogih velikokrat spregledani ali ocenjeni kot preveč tvegani, a so imeli ključno vlogo za skladi regionalnega razvoja. Sprva je sklad deloval v obliki d. o. o., leta 2001 pa je bil preoblikovan v javni sklad. Znotraj nacionalne zakonodaje je največji premik prinesel Zakon o javnih skladih (2008), ki je natančneje opredelil delovanje in pristojnosti javnih skladov ter njihovo umeščenost v sistem javnih financ. Zakon zahteva, da SRRS obvladuje kreditna tveganja ter za to oblikuje tudi rezervacije in pri tem smiselno uporablja predpise Banke Slovenije, ki veljajo za slovenske banke. Na osnovi določil tega zakona je bil leta 2009 sprejet tudi spremenjen Ustanovitveni akt sklada (Ustanovitveni

akt SRRS 2009), ki je vseboval potrebne spremembe. S tem se je uredila formalna podlaga za intenzivnejše opravljanje javnopravnih nalog in za upravljanje namenskega premoženja pod nadzorom resornih ministrstev.

Dejansko poslovanje SRRS se je pričelo 18. junija 1996. V tem letu je bil objavljen tudi prvi javni razpis s 750 milijoni tolarjev razpoložljivih posojil in 150 milijoni tolarjev sredstev, namenjenih jamstvom. Sredstva so bila usmerjena v financiranje kmetijstva, gospodarstva in lokalne skupnosti na demografsko ogroženih območjih Slovenije. Obseg odobrenih sredstev se je povečeval do leta 2002, kar je bila posledica postopne dokapitalizacije SRRS in deloma tudi povečanja števila zaposlenih. Sledilo je obdobje z manjšim obsegom spodbud, leta 2014 pa sledi ponovno povečevanje obsega poslovanja (slika 2).

2.2 Pravne osnove delovanja SRRS

Delovanje SRRS je zakonsko opredeljeno predvsem z ZSRR-2, Zakonom o javnih skladih ter številnimi uredbami in pravilniki s področja regionalnega razvoja in državnih pomoči. Vlada Republike Slovenije ter pristojna ministrstva imajo ključno vlogo pri potrjevanju strateških smernic sklada, proračunskih sredstev in nadzoru nad izvajanjem ukrepov.

V devetdesetih letih je bilo ključno pospešiti prestrukturiranje kmetijstva, ohranjanje podeželskih območij in razvoj prvih podjetniških pobud na manj razvitih področjih. V prvih letih novega tisočletja se je, vzporedno s preoblikovanjem SRRS v javni sklad, okrepila vloga pri spodbujanju manjših in srednje velikih podjetij na območjih z visoko brezposelnostjo, pri čemer je SRRS pričel močneje sodelovati tudi z regionalnimi razvojnimi agencijami. Po letu 2001 so na delovanje SRRS vplivali tudi predpisi EU s področja državnih pomoči, kar je na začetku veljavnih novih pravil zahtevalo uskladitev javnih razpisov s pravili o regionalnih državnih pomočeh in shemah »*de minimis*«. Tega leta je SRRS izdelal svojo prvo metodologijo za izračunavanje državnih pomoči in jo vključil v svoj proces odobrevanja spodbud. Po vstopu Slovenije v EU (leta 2004) se je pokazalo, kako pomembno je združevati lastna sredstva SRRS, proračunske vire države ter evropske kmetijske in kohezijske sklade. Razpisane programe in javne razpise je SRRS zato vedno bolj usklajeval s strateškimi dokumenti države (na primer Strategija razvoja Slovenije, Program razvoja podeželja, Operativni programi kohezijske politike ...) in s prednostnimi usmeritvami EU (na primer Strategijo Evropa 2020). V zadnjem desetletju so se razvile dodatne oblike finančnih spodbud, kot so instrumenti za pred-financiranje projektov, posojila s subvencioniranimi obrestnimi merami, kombinirane spodbude (nepovratna in povratna sredstva), različne garancijske sheme ter kot najnovejši še tako imenovani finančni instrumenti. Primer finančnega instrumenta je produkt AGRO FI mladi, namenjen mladim kmetom. Ta instrument v eni pogodbi združuje več ugodnosti – portfeljsko garancijo, ki zavaruje del tveganja in olajša dostop do posojila, subvencijo obrestne mere, ki zniža strošek financiranja, ter kapitalsko znižanje, pri katerem se del posojila ob uspešni izvedbi financiranega projekta ne vrača.

SRRS je od skromnih začetkov z enim ali dvema razpisoma na leto prešel k rednemu objavljanju več razpisov letno, z občutno večjimi sredstvi.

Osnovna oblika finančnih spodbud SRRS so že vse od začetka ugodna posojila z nižjimi obrestnimi merami in daljšimi roki odplačevanja, pri čemer so bili nekateri razpisi usmerjeni na območja z višjo brezposelnostjo ali razvojnimi težavami. V določenih primerih so bili razpisi kombinirani, saj so poleg posojila vključevali tudi nepovratni del, za vsakega pa se je sklepala ločena pogodba.

Kadar so državni ali evropski viri to dopuščali, je SRRS omogočil tudi subvencije obrestnih mer ali različne oblike nepovratnih sredstev, zlasti pri razvoju podeželja in pilotnih projektih. Kasneje so se razvile še garancijske sheme, ki so razbremenile investitorje z nezadostnimi zavarovanji in spodbudile naložbe tam, kjer klasični bančni krediti niso bili dosegljivi. Z dodatnimi dokapitalizacijami države se je povečalo premoženje sklada v upravljanju, s tem pa tudi obseg financiranja in število upravičencev, zlasti na problemskih območjih.

2.3 Instrumenti in mehanizmi SRRS iz rednega delovanja

Vloga SRRS je že od ustanovitve zasnovana celostno, saj zajema celotno ozemlje Slovenije, tako razvitejše kot manj razvite občine. S finančnimi spodbudami v različnih obdobjih naslavlja zlasti tri velike tematske skupine:

- finančne spodbude za kmetijstvo in gozdarstvo (program AGRO). Z javnimi razpisi iz tega programa SRRS spodbuja izvedbo projektov s področja primarne kmetijske pridelave, gozdarske dejavnosti ter modernizacije kmetijskih gospodarstev;
- finančne spodbude za podjetništvo (program BIZI). Cilj javnih razpisov iz te skupine so različni projekti malih in srednje velikih podjetij, njihovi razvojno-raziskovalni projekti, podpora zagonskim podjetjem ter internacionalizacija njihovega poslovanja;
- javni razpisi za finančne spodbude za izgradnjo javne infrastrukture ter delovanje organizacij, ki zagotavljajo izvajanje javni lokalnih služb (program LOKALNO). Finančni produkti so namenjeni za financiranje gradnje ali posodobitve občinskih projektov kot so ceste, komunalne infrastrukture, energetskih obnov, šol, vrtcev in podobno.

Poleg tega so se programi usmerili še v podporo območjem, kjer živita italijanska in madžarska narodna skupnost (program ANS). SRRS je tako že kmalu po ustanovitvi zajel tudi posebne ciljne skupine na narodnostno mešanih območjih. Z oblikovanjem posebnega produkta za premostitveno financiranje do prejema nepovratnih sredstev (predfinanciranje) pa je v letu 2013 svoje delovanje zaokrožil še s podporo nevladnemu neprofitnemu sektorju – program D, nevladne organizacije. Pri vseh javnih razpisih in vseh finančnih produktih je poudarek na geografski lokaciji financiranega projekta.

V zadnjih letih se je izoblikovala izrazita potreba po tem, da SRRS svojo strategijo usmerjanja finančnih spodbud še bolj osredotoči v podporo zelenemu in digitalnemu prehodu, s poudarkom na socialni pravičnosti. Sklad zato vse bolj podpira projekte, ki prispevajo k nizkoogljičnemu razvoju, krožnemu gospodarstvu in celostnemu trajnostnemu razvoju regij. Finančni produkti neposredno spodbujajo vlaganja v prilagajanje podnebnim spremembam, kot so energetske učinkovite rešitve in protipoplavni ukrepi. Pomemben primer inovativnega financiranja je bil leta 2023 program BIZI Likvidnost – ENERGIJA, ki podjetjem zagotavlja likvidnost ob energetske krizi, obenem pa spodbuja investicije v energetske učinkovitost.

Na osnovi usmeritve v zeleni prehod ter v regionalni razvoj so bile v zadnjih letih oblikovani inovativni finančni produkti, kot na primer spodbujevalni finančni instrument AGRO FI mladi. Ta omogoča prejemnikom, mladim kmetom, ob doseganju trajnostnih in okoljskih ciljev kapitalsko znižanje posojila, kar krepi dolgoročno odpornost in razvoj podeželja. Podoben primer je finančni instrument AGRO FI mikro. Gre za mikroposojilo v znesku od 5.000 evrov do 25.000 evrov, za katerega prejemniku ni potrebno zagotoviti nobenega zavarovanja. Sredstva so namenjena nakupu in posodobitvi kmetijske opreme, gradnji objektov ter uvajanju novih tehnologij. Tako kot v primeru AGRO FI mladi so tveganja izgube in subvencionirane obrestne mere zagotovljena iz sredstev državnega proračuna. Oba finančna instrumenta sta z vidika upravičencev bistveno bolj ugodna oblika posojil od posojil, ki jih nudijo komercialni ponudniki, kar pa je zahtevalo vzpostavitev zahtevnega mehanizma knjiženja, poročanja, zagotovitve sredstev državnega proračuna ter posebnih pogodbenih mehanizmov med ministrstvom za kmetijstvo ter SRRS.

2.4 Izredni interventni ukrepi SRRS na osnovi zakonov ali sklepov vlade

Poleg rednega spodbujevalnega regionalnega financiranja SRRS občasno izvaja tudi finančne interventne ukrepe. Ti ukrepi se pogosto vzpostavljajo na podlagi sklepov Vlade Republike Slovenije ali posebnih interventnih zakonov, ki se aktivirajo glede na trenutne potrebe, na primer v primeru naravnih nesreč, gospodarskih motenj ali strateških razvojnih izzivov. Cilj interventnih ukrepov je zagotoviti likvidnost ter s hitro in učinkovito finančno podporo ohraniti stabilnost gospodarstva in prebivalstva, zagotavljanje likvidnosti ter preprečevanje poglobljanja razvojnih razlik med regijami.

Interventni ukrepi se lahko izvajajo samo, če je jasno določena pravna podlaga, ki opredeljuje višino sredstev, trajanje ukrepa ter načine upravičenosti. Ker gre pri interventnih ukrepih za nujne razmere, so postopki odobritve in spremljanja pogosto poenostavljeni, pri čemer SRRS sodeluje z resornimi ministri in drugimi državnimi organi. Pomoč se dodeli na osnovi jasno opredeljenih meril (na primer obseg škode, vpliv na razvoj regije, okoljska trajnost). Upravičenci so zavezani k namenskem koriščenju sredstev in poročanju o doseženih rezultatih.

Interventni ukrepi so lahko več oblik. Lahko so na primer kratkoročna likvidnostna posojila, namenjena pokrivanju takojšnjih finančnih potreb, denimo zaradi izpada prihodkov, uničene infrastrukture ali stroškov nujnih sanacij. SRRS lahko v sodelovanju z bankami ali drugimi finančnimi institucijami izdaja tudi garancije, ki podjetjem in posameznikom olajšajo dostop do posojil. V primeru naravnih nesreč (poplave, suše, potresi) lahko sklad v dogovoru z državo začasno zniža obrestne mere, uvede moratorij na odplačilo posojil ali ponudi dodatna sredstva za nujno obnovo in prilagoditev (omilitveni ukrepi zaradi posledic naravnih nesreč). Primer takšnega ukrepa je bil v letu 2023 javni razpis za likvidnostna posojila, namenjena podjetjem, ki so se soočala s posledicami energetske druginje in poplav v Sloveniji avgusta 2023.

3 Metode

Za pripravo prispevka je bil izveden celovit pregled vseh prispelih vlog na javne razpise, ki jih je SRRS objavil od leta 1996 do vključno leta 2023. V tem obdobju so se tako načini obdelave vlog kot tudi informacijski sistemi za zbiranje podatkov o projektih in upravičeni večkrat spreminjali, kar je vplivalo na razpoložljivost, popolnost, kakovost in primerljivost podatkov.

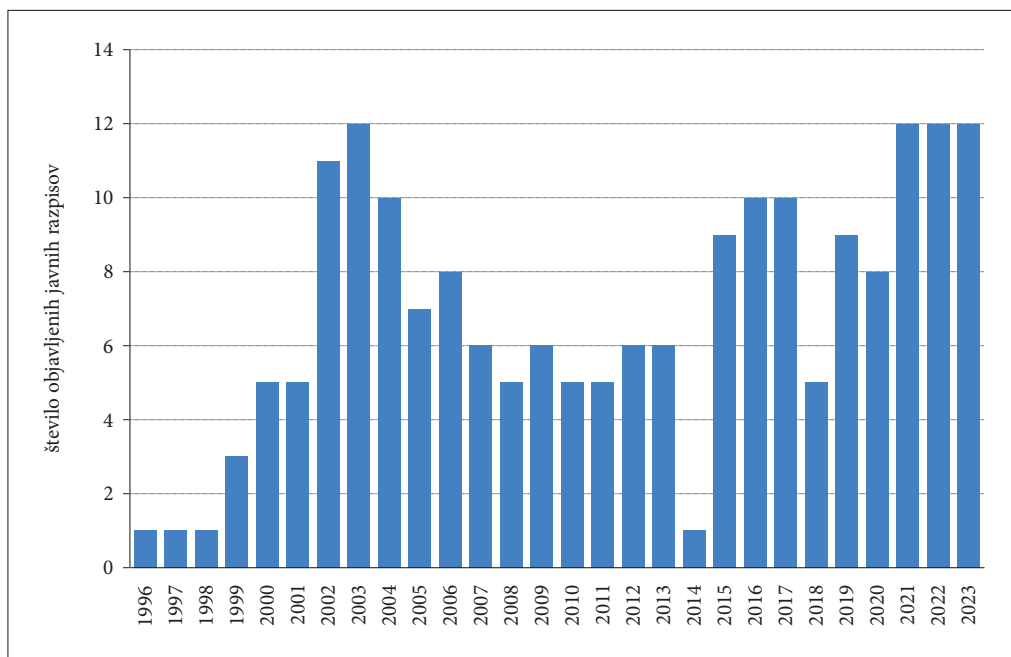
Primarni vir podatkov je predstavljala interna dokumentacija SRRS, pridobljena iz arhivskih evidenc. Za zgodnje obdobje delovanja sklada so ti podatki omejeni predvsem na osnovne informacije o vlagateljih, višini dodeljenih spodbud (nepovratna sredstva ter posojila s pogojnim nepovratnim financiranjem) in splošne opise projektov. Lokacijo vlagateljev je bilo mogoče zanesljivo določiti le za približno polovico oddanih vlog, saj preostali podatki nikoli niso bili preneseni v elektronsko obliko. Poleg tega za nekatere vlagatelje – zlasti kmetijska gospodarstva – zaradi odsotnosti javno dostopnih baz podatkov z naslovi in identifikacijskimi oznakami tudi iz imen ni bilo mogoče nedvoumno določiti njihovega sedeža.

Kljub navedenim omejitvam je bila izvedena kombinirana analiza, ki temelji na kvalitativnih in kvantitativnih metodah. Kvantitativni del vključuje osnovno statistično obdelavo zbranih podatkov (na primer število odobrenih vlog, skupni in povprečni zneski spodbud, razčlenjeno po letih), medtem ko kvalitativni del vključuje interpretacijo vsebine projektov in identifikacijo vzorcev oziroma trendov skozi čas. Določene ugotovitve so bile dodatno potrjene s študijami primerov ter s posvetom s sodelavci SRRS, ki so sodelovali pri obravnavi posameznih primerov.

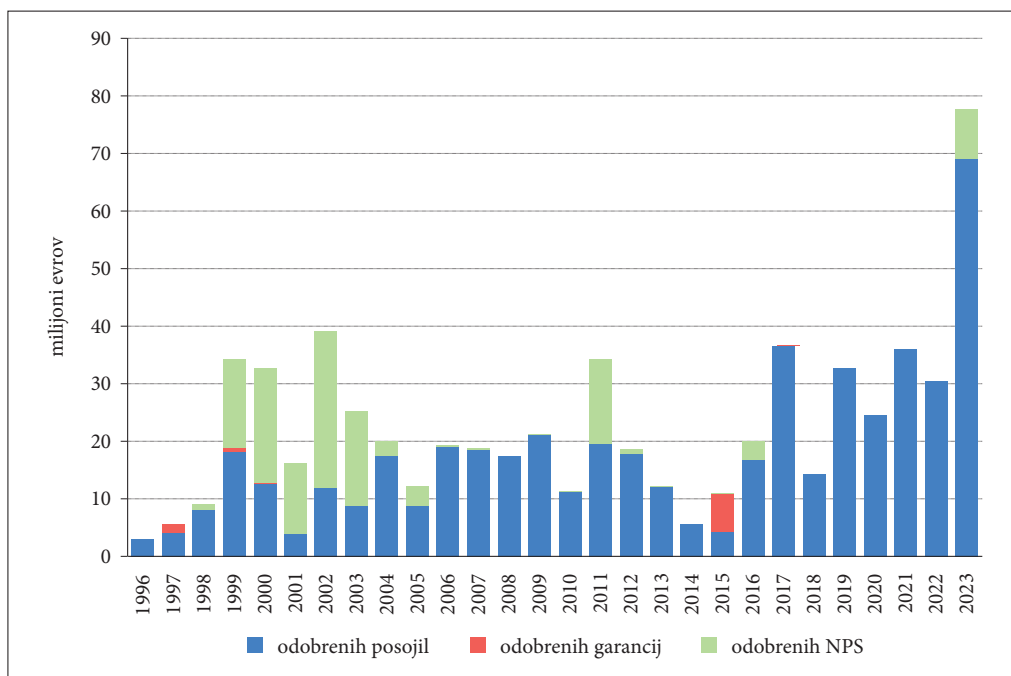
Analitični okvir vključuje časovno analizo razpisne dinamike ter osnovno prostorsko razčlenitev dodeljenih spodbud (v primerih, kjer so bili geografski podatki na voljo). Poudarek je bil na prepoznavanju razvojnih vzorcev ter vlogi SRRS pri zagotavljanju finančnih virov za projekte z regionalnim razvojnim potencialom.

4 Rezultati: učinki finančnih spodbud SRRS na krepitev regij

SRRS je od začetka delovanja v letu 1996 do leta 2023 objavil skupaj 191 javnih razpisov. Razpisi so bili namenjeni kmetijstvu in gozdarstvu (61 razpisov), gospodarstvu (69 razpisov) ter tudi lokalnim skupnostim (65 razpisov). Nekaj razpisov je bilo namenjeno izključno območjem z avtohtonima narodnima skupnostnima Italijanov in Madžarov.

Slika 3: Število objavljenih javnih razpisov po letih (vir: podatki iz letnih poročil SRRS).

Slika 4: Obseg odobrenih sredstev v obdobju od 1996 do 2023 (vir: podatki iz letnih poročil SRRS).

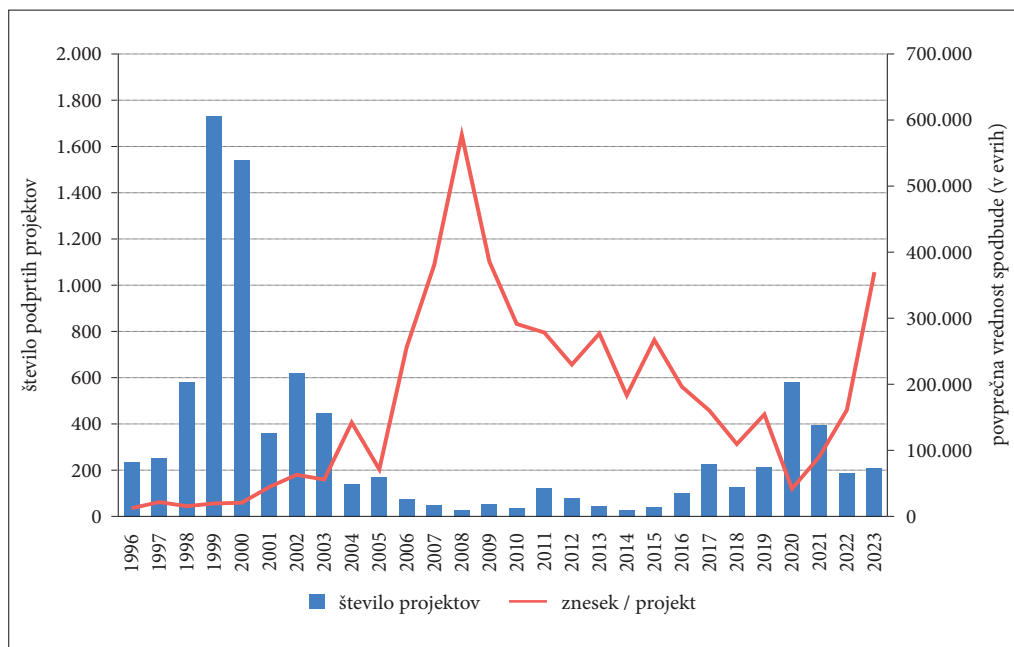
V prvem javnem razpisu SRRS iz leta 1996 je bilo na voljo 820 milijonov tolarjev (kar je 3,7 milijonov evrov). Sredstva so bila razpisana tako za program s področja kmetijske dejavnosti kot tudi za delovanje gospodarskih družb, za upravičence na demografsko ogroženih območjih. Odobrenih je bilo za 3,4 milijonov evrov finančnih spodbud. V naslednjih letih je SRRS povečal število javnih razpisov, ki jih je pripravil in objavil v posameznem letu.

S povečanim številom javnih razpisov se je povečal tudi skupni obseg razpisanih sredstev. V drugi polovici devetdesetih let se je vsota razpisanih posojil dvignila na prek 10 milijonov evrov letno, med letoma 2001 in 2010 pa je bilo razpisanih v povprečju od 15 do 25 milijonov evrov finančnih spodbud. Po letu 2010 se je letni obseg razpoložljivih sredstev gibal nad 30 milijonov evrov, v določenih letih pa je celo presegel 40 milijonov evrov.

Skupni znesek odobrenih finančnih spodbud celotnega obdobja do leta 2023 je znašal 639 milijonov evrov. Od tega je bilo največ razvojnih posojil 79 % (503 milijonov evrov), 20 % (126 milijonov evrov) pa je bilo finančnih spodbud v obliki nepovratnih sredstev.

S temi spodbudami je bilo financirano 8.701 projektov. Projekti so se nanašali tako na kmetijstvo in gozdarstvo (program AGRO), podjetništvo (program BIZI), lokalno infrastrukturo (program LOKALNO) kot tudi na specifične razvoje avtohtonih narodnih skupnosti (ANS).

V začetnem obdobju je SRRS želel podpreti čim več projektov, pri čemer pa je povprečna spodbuda znašala manj kot 50.000 evrov na projekt. V naslednjem desetletju se je usmeritev SRRS spremenila – sklad je želel povečati svoj delež v skupni finančni konstrukciji projektov in s tem doseči večji vpliv na njihovo izvedbo ter rezultate. Vsako leto je bilo financiranih manj projektov (v povprečju je število upadlo za 60 projektov na leto), pri čemer pa se je povprečna vrednost spodbude zvišala na več kot 300.000 evrov na projekt. V zadnjih letih se povečujeta tako število podprtih projektov kot tudi povprečni znesek finančne podpore za posamezen projekt.

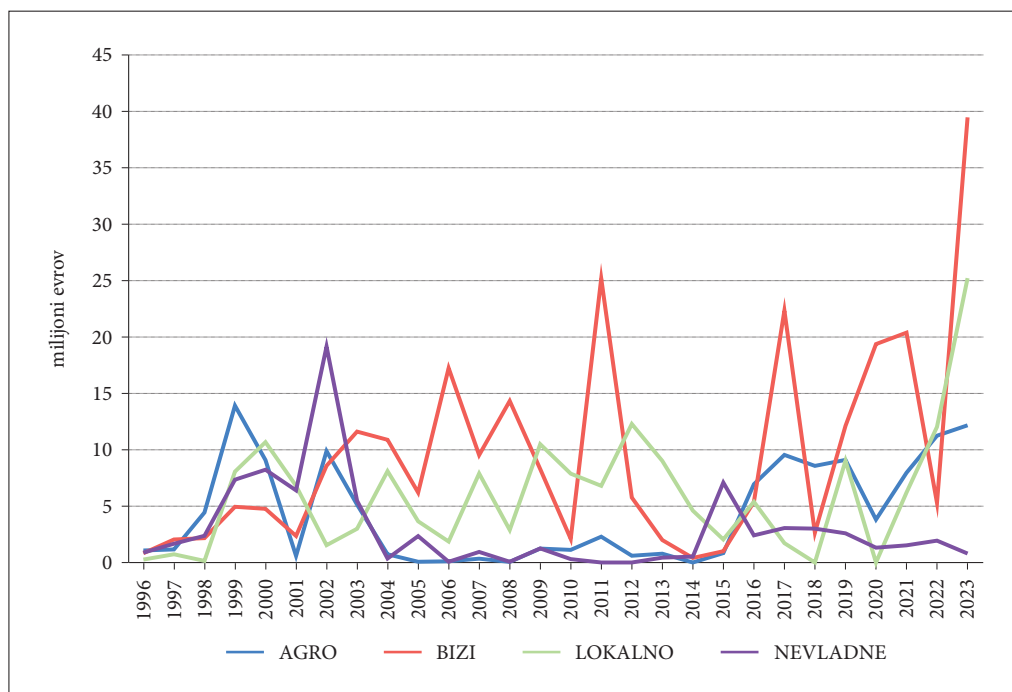

Slika 5: Število podprtih projektov (levo) ter povprečna vrednost spodbude za posamezen projekt (desna skala) v letih od leta 1996 do 2023 (vir: podatki iz letnih poročil SRRS).

Od skupaj 639 milijonov evrov odobrenih spodbud v celotnem obdobju od leta 1996 do konca leta 2023 jih je bilo 19 % namenjenih kmetijstvu (AGRO), 42 % gospodarstvu (BIZI), 26 % lokalnim skupnostim (LOKALNO) in 13 % nevladnim organizacijam. Kot je razvidno iz spodnjega grafa, se je usmeritev SRRS v posamezne skupine upravičencev spreminjala. Tako je bilo na primer v letih od 2003 do 2009 večji del financiranih projektov s področja gospodarstva.

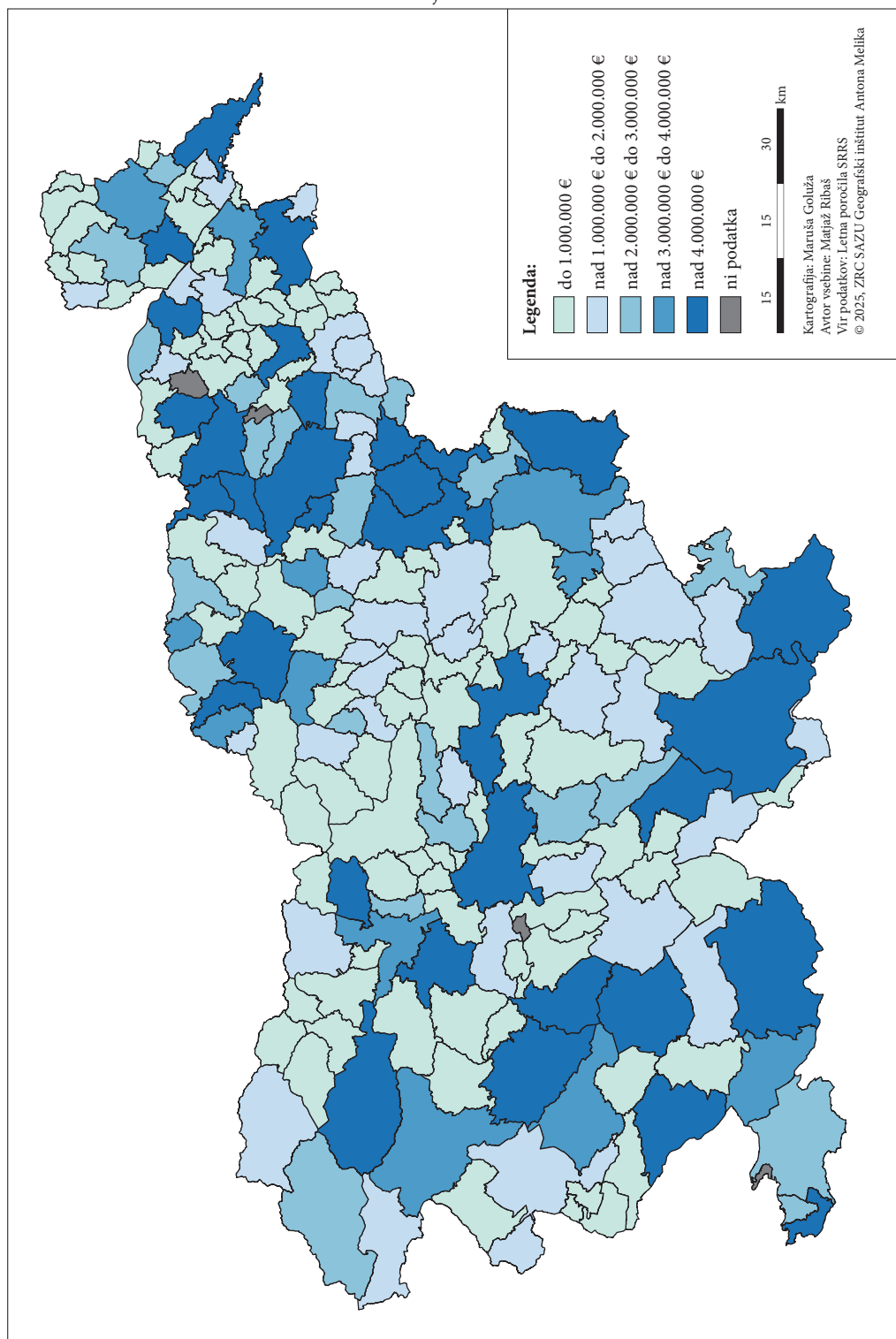
Poleg rednega delovanja na področju spodbujanja regionalnega razvoja pa SRRS izvaja tudi različne interventne ukrepe, namenjeni odpravljanju posledic različnih nesreč. V letu 1999 je bil SRRS na osnovi posebnega zakona o popotresni obnovi Posočja vključen v financiranje razvojne obnove tega območja. V letu 2016 je na pobudo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano omogočil reprogramiranje posojil proizvajalcem mleka, pri katerih je prišlo do nezmožnosti vračanja komercialnih posojil zaradi občutnega padca cen mleka. V letih 2020 in 2021 je bil SRRS vključen v izvajanje ukrepov likvidnostnega financiranja podjetij zaradi epidemije covid-19. V letu 2023 so sledili interventni ukrepi pomoči podjetjem zaradi energetske krize (vojna v Ukrajini) ter posledic poplav v Sloveniji.

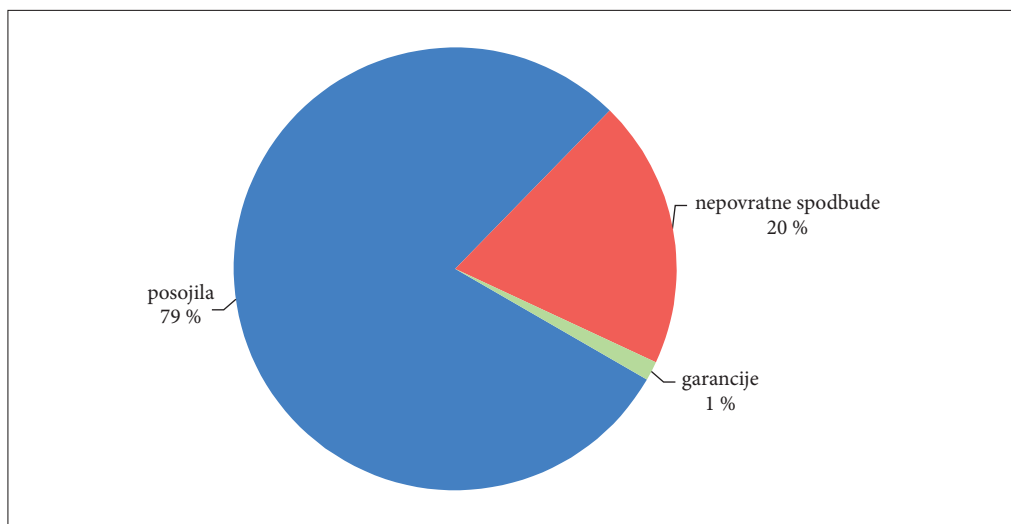
Informacije o geografski lokaciji financiranih projektov iz arhivskih podatkov ni bilo moč v celoti ugotoviti, kljub temu pa lahko na osnovi lokacije za približno 80 % podeljenih spodbud ugotovimo, da so bile te vključene v skoraj vse slovenske občine, z nekoliko večjim poudarkom na občine iz obrobni delov Slovenije (slika 7).

Slika 6: Obseg odobrenih spodbud (v milijonih evrov) po letih in po skupinah komitentov (vir: podatki iz letnih poročil SRRS).

Slika 7: Skupna vrednost (v evrih) odobrenih naložb SRRS po posameznih občinah (vir: podatki iz letnih poročil SRRS). ► str. 60

Slika 8: Razdelitev odobrenih finančnih spodbud SRRS glede na obliko spodbude (vir: podatki iz letnih poročil SRRS).

Skupna vrednost odobrenih spodbud ter širok geografski doseg potrjujeta pomembnost SRRS kot razvojnega orodja države, katerega delovanje presega le finančno podporo: krepi odpornost lokalnih okolij, omogoča trajnostne naložbe in spodbuja sodelovanje med različnimi deležniki na regionalni ravni. V prihodnje bo vloga SRRS še pomembnejša, zlasti v luči zelenega prehoda, digitalizacije in prilagajanja na podnebne spremembe.

SRRS je v 28 letih delovanja, od leta 1996 do leta 2023, v 191 javnih razpisih prejel preko 13.000 vlog in odobril za različne razvojne projekte preko 639 milijonov evrov finančnih spodbud. Od tega jih je bila večina (507 milijonov evrov oziroma 78 %) v obliki različnih tipov razvojnih posojil.

Finančne razvojne spodbude SRRS so bile namenjene vsem vrstam organizacij, ki delujejo na regionalnem nivoju; tako kmetijskih dejavnosti (program AGRO), gospodarskim dejavnostim (BIZI), lokalnim skupnostim (LOKALNO) kot tudi nevladnim neprofitnim organizacijam, ki delujejo na regionalnem nivoju. Po vrednosti je bil v celotnem obdobju največ finančnih spodbud namenjenih gospodarstvu (271 milijonov evrov oziroma 42 %), po številu podprtih projektov pa jih je bilo največ s področja kmetijstva in gozdarstva. Poudarek posameznim programom in skupinam upravičencev se je v tem obdobju precej spreminjal; v letih od 2004 do 2013 je bil v ospredju kmetijski sektor, v naslednjih letih pa je bilo močnejše zastopano gospodarstvo. Financiranje lokalne skupnosti se je nanašalo predvsem na posojila občinam za financiranje njihovih infrastrukturnih objektov. Čeprav je bila vrednost občinskih projektov visoka (v povprečju več kot milijon evrov na posamezen projekt), pa financiranje tega segmenta nikoli ni bil glavni del finančnih spodbud SRRS.

Finančne spodbude so bile usmerjene v zelo raznolike projekte. Na področju spodbujanja kmetijstva in gozdarstva (program AGRO) je bilo v tem obdobju podrti skupaj 4.904 projektov. Največji delež sredstev (36 %) je bil namenjen financiranju izgradnje hlevov. Drugi največji delež sredstev je bil namenjen nakupom kmetijskih zemljišč in gradnji raznih drugih kmetijskih objektov. Med kmetijsko mehanizacijo pa prevladuje financiranje nakupov traktorjev. Teh je bilo s sredstvi SRRS kupljenih 645. V letu 2018 se je med projekti pojavil tudi prvi nakup robota. Število projektov, v okviru katerih so vlagatelji kupili tudi različne vrste kmetijskih robotov, se je nato v naslednjih letih postopoma povečeval.

Spodbude na segmentu podjetniških projektov so bile zelo raznolike, med glavne pa sodijo gradnje in dograditve poslovnih prostorov (238 projektov) in različne tehnološke posodobitve (332 projektov). V času epidemije covid-19 je SRRS pomagal gospodarstvu tudi s srednjeročnimi likvidnostnimi sredstvi za financiranje obratnih sredstev vlagateljev (361) projektov.

Med največje odobritve na programu BIZI sodijo naložbe v hotelske kapacitete Term Olimia, Hotela v Luciji in Term Ptuj. Vse tri investicije so bile financirane iz Javnega razpisa za dodeljevanje sredstev, namenjenih za financiranje investicijskih projektov podjetniškega značaja iz leta 2008. Povprečna vrednost odobritve vsakega od teh projektov je bila preko 3 milijonov evrov.

Program za lokalne skupnosti (program LOKALNO) zajema predvsem projekte javne infrastrukture, kot so kanalizacija in vodovodi, gradnja šol, vrtcev, ter gradnja in prenova cest in drugo. Komunalna infrastruktura predstavlja največji skupni znesek financiranja (skoraj 49 milijonov evrov), kar potrjuje

Preglednica 1: Obseg odobrenih spodbud in število podprtih projektov po posameznih programih (vir: podatki SRRS).

program	odobreno (milijoni evrov)	število projektov
AGRO	129,2	4.904
BIZI	271,2	3.723
LOKALNO	163,4	1.743
NVO	79,2	2.942
skupaj	643,0	13.312

Preglednica 2: Najpogostejše vsebine projektov na programu AGRO (vir: podatki SRRS).

program AGRO	odobreno (milijoni evrov)	število projektov
gradnja hlevov	46,6	1.155
nakup kmetijskih zemljišč	17,6	468
gradnja objektov	11,7	124
kmetijska mehanizacija	11,7	803
vinogradništvo in vinarstvo	5,0	149
turizem	4,4	129
drugo	32,2	2.076

Preglednica 3: Najpogostejše vsebine projektov na programu BIZI (vir: podatki SRRS)

program BIZI	odobreno (milijoni evrov)	število projektov
gradnja poslovnih prostorov	47,3	238
tehnološka posodobitev	38,2	332
turizem in gostinstvo	34,2	142
obratna sredstva	29,5	361
trgovina	6,7	33
drugo	115,3	2.617

Preglednica 4: Najpogostejše vsebine projektov na programu LOKALNO (vir: podatki SRRS).

program LOKALNO	odobreno (milijoni evrov)	število projektov
komunalna infrastruktura	48,7	535
vzgoja in izobraževanje	37,0	70
cestna infrastruktura	34,3	686
športna infrastruktura	6,1	21
gospodarska infrastruktura	5,1	42
ostalo	32,3	389

usmeritev v izboljšanje osnovnih komunalnih pogojev za prebivalce – kanalizacija, čistilne naprave, pitna voda in drugo. Cestna infrastruktura predstavlja najštevilčnejšo kategorijo (686 projektov), kar pomeni, da so občine s tem programom v veliki meri krepile lokalno dostopnost, varnost in povezljivost, v zadnjem obdobju pa tudi vse bolj spodbujale trajnostne oblike prevoza, zlasti kolesarjenje.

V prvih letih (1996–2000) je bilo največ sredstev na tem programu namenjenih financiranju različnih projektov s področja cestne infrastrukture. Projektov iz kategorij komunalna infrastruktura in vzgoja in izobraževanje v teh letih skorajda ni bilo. Od leta 2001 naprej se pojavljajo večje vrednosti tudi v projektih s področja komunalne infrastrukture, predvsem zaradi večjih naložb v kanalizacijske sisteme, vodovodno omrežje in čistilne naprave, kar sovпада z nacionalnimi obveznostmi iz Operativnega programa za ravnanje z odpadnimi vodami (medmrežje 3). Od leta 2014 je opazen premik v smeri trajnostnih in komunalnih projektov, gradnje vrtcev, šol in telovadnic, ter kolesarske infrastrukture, kar sovпада z usmeritvami Zelenega dogovora EU in nacionalnih spodbud za trajnostni razvoj, ki spodbujajo vlaganja v trajnostno mobilnost, energetske učinkovite javne stavbe in krožno gospodarstvo (Evropski zeleni dogovor 2024).

Najbolj raznoliki so projekti v programu za nevladne organizacije, kjer gre večinoma za spodbude v obliki posojil s pogojnim nepovratnim financiranjem za različne, večinoma nesnovne vsebine, podprte z državnimi sredstvi ter nepovratnimi spodbudami EU in drugih skladov.

Podrobnejše analize za pretekla leta so omejene, saj je SRRS v tem obdobju večkrat spreminjal informacijske sisteme za evidentiranje podatkov o dodeljenih sredstvih. Vrsto let so bile vloge tudi oddajane in obravnavane v fizični obliki, medtem ko so elektronski povzetki obravnav omejeni. Z vzpostavitvijo elektronske obravnave vlog (r-sklad) pred nekaj leti bo šele v prihodnje omogočena bolj podrobna in kakovostna analiza odobrenih spodbud.

5 Razprava in sklepi

Slovenski regionalno razvojni sklad (SRRS) je v obdobju 1996–2023 financiral zelo širok spekter razvojnih aktivnosti – od kmetijskih gospodarstev in podjetij do lokalnih skupnosti in nevladnih organizacij. Pri tem je upošteval nacionalne in evropske strateške dokumente ter posebne politike, kot je Program za obmejna problemska območja, ki ciljno naslavlja demografsko in gospodarsko ogrožene predele države. S tem je SRRS postal eden od osrednjih izvajalskih organov, ki dopolnjuje ukrepe ministrstev in evropskih skladov ter zagotavlja financiranje projektov, ki jih komercialni finančni sektor pogosto ne prepozna kot dovolj zanimivih ali donosnih, a so ključni za regionalni razvoj.

Večina (78 %) spodbud SRRS je bila povratne narave (posojila, garancije, finančni instrumenti s pogojnim nepovratnim delom), kar je skladno s trendi evropske kohezijske politike. Takšna oblika financiranja ima več pomembnih prednosti: sredstva se lahko večkrat uporabijo, upravičenci se zavežejo k večji odgovornosti, hkrati pa se spodbuja premišljenost pri investicijskih odločitvah. Analiza potrjuje, da povratni

instrumenti ustvarjajo multiplikativne učinke, saj vračana sredstva ponovno vstopajo v razvojne cikle in omogočajo trajnejši učinek javnih vložkov.

Na osnovi izvedene analize lahko potrdimo raziskovalno hipotezo, da so povratne finančne spodbude SRRS pomembno prispevale k povečanju investicijske aktivnosti, razvoju podjetništva ter zmanjševanju regionalnih razlik v Sloveniji. Podatki kažejo, da so bila ta sredstva usmerjena v skoraj vse slovenske občine, pri čemer je bil večji obseg financiranja realiziran v obrobni in demografsko ogroženih območjih. Sklad je s tem učinkovito podpiral gospodarsko in socialno kohezijo, zlasti na območjih z nižjo razvitostjo, ki po ključnih družbeno-gospodarskih kazalnikih zaostajajo za slovenskim povprečjem.

Čeprav povratne finančne spodbude še vedno predstavljajo manjšinski del razvojnega financiranja v Sloveniji, se njihova vloga nenehno krepi. Razvoj različnih tipov finančnih instrumentov (mikroposojila, posojila s pogojnim nepovratnim delom, garancije) potrjuje sposobnost SRRS da se prilagaja potrebam okolja ter strateškim usmeritvam države in EU. V zadnjem desetletju je SRRS pomembno razširil svoje poslovanje, povečal število projektov in upravičencev ter tako okrepil svoj prispevek k celostnemu razvoju regij.

Učinkovitost povratnih instrumentov se izraža tako v doseženem številu projektov, kot tudi v njihovi vsebinski raznolikosti in regionalni porazdelitvi. Priporočamo, da se v prihodnje sistematično spremlja vpliv teh spodbud na konkretne gospodarske in družbene kazalnike ter da SRRS dodatno razvije mehanizme za merjenje učinkov. Le tako bo mogoče v celoti ovrednotiti njihov dejanski prispevek k skladnemu in trajnostnemu razvoju slovenskih regij in izboljšati načrtovanje prihodnjih instrumentov.

Za poglobljeno evalvacijo učinkov spodbujevalnega financiranja bi bilo smiselno v prihodnje analizirati vpliv prejetih sredstev na delovanje upravičencev. Takšne analize so bile doslej izvedene le za posamezne razpise v sodelovanju s pristojnim ministrstvom, priporočljivo pa bi jih bilo razširiti na celoten portfelj naložb SRRS. To pa predstavlja precejšen metodološki, časovni in kadrovski izziv.

Pomemben vidik predstavlja tudi analiza učinkov na regionalni razvoj, ki pa mora biti izvedena celostno, ob upoštevanju vseh razvojnih spodbud, ki jih posamezna regija prejme v določenem obdobju. Spodbude SRRS namreč predstavljajo le del celotnega razvojnega financiranja. Kljub temu je takšna analiza ključna, saj omogoča verodostojnejšo oceno prispevka SRRS k zmanjševanju regionalnih razvojnih razlik ter nudi podlago za boljše usmerjanje prihodnjih programov in finančnih instrumentov.

Regionalni razvoj v prihodnje ne pomeni le vlaganj v fizično infrastrukturo ali podjetništvo, temveč tudi podpiranje zelenega prehoda, inovativnih poslovnih modelov in večje socialne vključenosti. To pa zahteva ustrezno strukturo finančnih produktov in predvsem boljše sodelovanje med institucijami. SRRS bo zato svoje delovanje še izraziteje usmeril v razvoj povratnih finančnih instrumentov, ki se izkazujejo kot dolgoročno stabilnejša oblika financiranja. Ob tem bo ključno, da se spodbude ministrstev in SRRS v prihodnje še bolj usklajujejo in dopolnjujejo. Le s komplementarnim delovanjem bo mogoče zagotoviti optimalno rabo omejenih javnih virov ter večjo učinkovitost razvojnih politik.

Poročilo o razvoju 2024 (2024) in priporočila iz *The Future of European Competitiveness* (Draghi 2024) poudarjajo potrebo po povečanju konkurenčnosti, tehnološkem preboju in odpornosti gospodarstva. Vse to postavlja SRRS v vlogo strateškega akterja, ki lahko s finančnimi instrumenti krepi dolgoročne prebojne projekte v regijah. Slovenija mora pri tem slediti najboljšim evropskim praksam in aktivno vključevati SRRS v pripravo strateških razvojnih dokumentov.

Za oblikovalce politik to pomeni, da je treba sistemsko krepiti vlogo SRRS, regionalnim akterjem pa priporočamo večjo uporabo povratnih instrumentov ter tesnejše sodelovanje s skladom pri pripravi razvojnih projektov. Smiselno je tudi intenzivneje vključevati SRRS v mednarodne mreže za prenos znanja in razvoj novih instrumentov. Povratni finančni instrumenti imajo velik potencial za še močnejši vpliv na uravnotežen regionalni razvoj, ključ do njihovega uspeha pa bo ostal v povezovanju, inovativnosti, mednarodni primerljivosti in dolgoročni razvojni usmerjenosti.

Pri razvoju novih finančnih instrumentov je potrebno še naprej zasledovati usmeritev v zeleni prehod, digitalno preobrazbo in socialne inovacije ter razvoj in krepitev vseh regij. Smiselna je tudi krepitev

sodelovanja z drugimi spodbujevalnimi institucijami kot na primer SPIRIT, Eko sklad, Slovenski podjetniški sklad in drugimi, s ciljem usklajenega in komplementarnega delovanja razvojnih podpornih instrumentov. Prav tako je potrebno ob upoštevanju globalnih dolgoročnih trendov (podnebne spremembe, zmanjševanje števila in staranja prebivalstva, vpliv uvajanja umetne inteligence in drugo) slediti spreminjajočim se strateškim ciljem EU in Slovenije, ter pri tem poznati najboljše evropske prakse. Pomembna so tudi vključevanja v mednarodne mreže za prenos znanja in razvoj novih instrumentov. Povratni finančni instrumenti imajo velik potencial za še močnejši vpliv na uravnotežen regionalni razvoj. Ključ do uspeha pa ostaja v povezovanju, inovativnosti, mednarodni primerljivosti in dolgoročni razvojni usmerjenosti.

6 Viri in literatura

- Draghi, M. 2024: The future of European competitiveness. A competitiveness strategy for Europe. Medmrežje: https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20_%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf (8. 5. 2025).
- Evropski zeleni dogovor: 2024. Evropska komisija. Medmrežje: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sl (29. 6. 2025).
- Geografski terminološki slovar. 2005. Založba ZRC. Ljubljana.
- Gloazzo, C. 2019: Financial instruments and the governance of EU Cohesion policy: roles, responsibilities and accountability. Doktorsko delo, University of Strathclyde. Medmrežje <https://stax.strath.ac.uk/concern/theses/fj236214z> (19. 5. 2025).
- Kavaš, D., Ravbar, M. 2021: Spodbujanje regionalnega razvoja v odsevu časa. Regionalni razvoj včeraj, danes, jutri. Medmrežje: <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1974/8135/1519-2> (19. 5. 2025).
- Kušar, S., Bobovnik, N., Lampič, B. 2023: Poročilo o regionalnem razvoju 2018–2022. Poročilo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana. Medmrežje: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/DRR/Tema-spodbujanje-regionalnega-razvoja/Porocilo-o-regionalnem-razvoju-2018-2023_oblikovano.pdf (19. 5. 2025).
- Lajh, D. 2006: Evropeizacija in regionalizacija. Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani. Medmrežje: <https://knjigarna.fdv.si/s/u/pdf/194.pdf> (19. 6. 2025).
- Medmrežje 1: <https://www.gov.si teme/spodbujanje-regionalnega-razvoja/> (28. 6. 2025).
- Medmrežje 2: https://evropskasredstva.si/app/uploads/2022/12/Program-EKP-2021-2027-v-Sloveniji-sprejeta-verzija-12.12.2022_SFC-razlicica_1_2.pdf (29. 6. 2025).
- Medmrežje 3: https://www.gov.si/novice/2020-09-17-odlocitve-32-redne-seje-vlade-republike-slovenije-s-podrocja-ministrstva-za-okolje-in-prostor/?utm_source=chatgpt.com (24. 8. 2025).
- Medmrežje 4: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/dtw6-5akv> (24. 8. 2025).
- Pečar, J. 1999: Bela knjiga o regionalnem razvoju Slovenije. IB revija, 33, 2-3. Ljubljana.
- Pečar, J. 2020: Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021-2027. Poročilo, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Ljubljana.
- Poročilo o razvoju, 2024: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). Medmrežje: <https://www.umar.gov.si/publikacije/porocilo-o-razvoju/publikacija/porocilo-o-razvoju-2024-1> (19. 5. 2025).
- Predhodna ocena potreb trga in vrzeli financiranja na trgu za izvajanje finančnih instrumentov v programskem obdobju 2021–2027. 2022. Deloitte. Medmrežje: https://evropskasredstva.si/app/uploads/2022/10/Predhodne-ocene-SI-PO2021_2027.pdf (8. 5. 2025).
- Ravbar, M. 2000: Regionalni razvoj slovenskih pokrajin. Geographica Slovenica 33. Ljubljana. Medmrežje: https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/gs_clanki/GS_3302_009081.pdf (10. 5. 2025).
- Ravbar, M. 2004: Regionalni razvoj v pokrajinski členitvi Slovenije. Acta geographica Slovenica, 44-1. Ljubljana.

- Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021. Medmrežje: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj/eng> (29. 6. 2025).
- Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013. Medmrežje: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj/eng> (29. 6. 2025)
- SRRS. 1997: Poročilo o poslovanju in rezultatih dela z zaključnim računom za leto 1996. Ribnica.
- SRRS. 1998: Poročilo o poslovanju in rezultatih dela z zaključnim računom za leto 1997. Ribnica.
- SRRS. 1999: Poročilo o poslovanju in rezultatih dela z zaključnim računom za leto 1998. Ribnica.
- SRRS. 2000: Poročilo o poslovanju in rezultatih dela z zaključnim računom za leto 1999. Ribnica.
- SRRS. 2001: Poročilo o poslovanju in rezultatih dela z zaključnim računom za leto 2000. Ribnica.
- SRRS. 2002: Poročilo o poslovanju in rezultatih dela z zaključnim računom za leto 2001. Ribnica.
- SRRS. 2003: Letno poročilo SRRS za leto 2002. Ribnica.
- SRRS. 2004: Letno poročilo SRRS za leto 2003. Ribnica.
- SRRS. 2005: Letno poročilo SRRS za leto 2004. Ribnica.
- SRRS. 2006: Letno poročilo SRRS za leto 2005. Ribnica.
- SRRS. 2007: Letno poročilo SRRS za leto 2006. Ribnica.
- SRRS. 2008: Letno poročilo SRRS za leto 2007. Ribnica.
- SRRS. 2009: Letno poročilo SRRS za leto 2008. Ribnica.
- SRRS. 2010: Letno poročilo SRRS za leto 2009. Ribnica.
- SRRS. 2011: Letno poročilo SRRS za leto 2010. Ribnica.
- SRRS. 2012: Letno poročilo SRRS za leto 2011. Ribnica.
- SRRS. 2013: Letno poročilo SRRS za leto 2012. Ribnica.
- SRRS. 2014: Letno poročilo SRRS za leto 2013. Ribnica.
- SRRS. 2015: Letno poročilo SRRS za leto 2014. Ribnica.
- SRRS. 2016: Letno poročilo SRRS za leto 2015. Ribnica.
- SRRS. 2017: Letno poročilo SRRS za leto 2016. Ribnica.
- SRRS. 2018: Letno poročilo SRRS za leto 2017. Ribnica.
- SRRS. 2019: Letno poročilo SRRS za leto 2018. Ribnica.
- SRRS. 2020: Letno poročilo SRRS za leto 2019. Ribnica.
- SRRS. 2021: Letno poročilo SRRS za leto 2020. Ribnica.
- SRRS. 2022: Letno poročilo SRRS za leto 2021. Ribnica.
- SRRS. 2023: Letno poročilo SRRS za leto 2022. Ribnica.
- SRRS. 2024: Letno poročilo SRRS za leto 2023. Ribnica.
- Strategija razvoja Slovenije 2030. Služba vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. 2017. Medmrežje: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf (29. 6. 2025).
- Summaries of data on the progress made in financial instruments – situation as at 31 December 2023: 2024. Poročilo. Evropska komisija & Evropska investicijska banka. Luksemburg. Medmrežje: <https://www.fi-compass.eu/library/other/summaries-data-progress-made-financial-instruments-situation-31-december-2023> (29. 6. 2025).
- Ustanovitveni akt SRRS, 2009. Ribnica.
- Wishlade, 2017: Financial Instruments in Practice: Uptake and Limitations. OECD Regional Development Papers. Pariz. DOI: <https://doi.org/10.1787/6c885342-en>
- Zakon o javnih skladih (ZJS-1). Uradni list RS 77/2008, 8/2010, 61/2020, 206/2021. Ljubljana.
- Zakon o pospeševanju skladnejšega regionalnega razvoja. Uradni list RS 29–1442/1975. Ljubljana.
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega zakona – ZSRR-2. Uradni list RS 20/2011, 57/2012, 46/2016. Ljubljana.
- Zakon o ukrepih za odpravo posledic pozebe v kmetijski proizvodnji med 5. in 9. aprilom 2021 (ZUOPPKP21). Uradni list RS 115/2021. Ljubljana.
- Zakon o uporabi sredstev pridobljenih iz naslova kupnine na podlagi zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij. Uradni list RS 45/1995, 34/1996, 60/1999, 22/2000, 67/2001, 47/2002. Ljubljana.